

A GELLÉRTHEGY LEGENDÁI

A tabáni csodaorvos

Irta: BERÉNYI JÁNOS gróf.

— Hasonló nevű nagyatyám, a nagy Napoleon elleni háborukat végigküzdötte. Emlékirataiban többször említi, hogy a Blocksberg (Gellérthegy) mögött „gyakorlatos katonáival”. A bécsi kongresszuson szolgálattevő kamarása és parancsértisztje volt I. Sándor orosz cárnak. (Táncol a kongresszus!) Gyerekkoromban Beczkón, családi körben, atyám nővérei, Reviczky és gr. Vécseyné, gyakran mesélt a blocksbergi (gellérthegyi) boszorkányokról és rablóbarlangokról. Ezek a történetek mesélőkedvű nagyatyámtól származnak, s most az unoka mond el egy ilyet.

I.

Réges-régen volt, már idestova harmadfél évszázad mult el azóta, hogy Buda felszabadult a török uralom alól. Eltűnt a várfalról a lófarkú zászló, kivonultak szép Magyarhonból a török vitézek, de, hogy-hogy nem, ittfelejtették a pelyhedző állú Hasszán csizmedzit, a derék katonavargát, aki a Tabán egy sárgárafestett házacsájában lakott, a melegvízű fürdők közelében. A Holdvilág utca régi kövei sokat mesélhetnek a nagyratóró vargáról, aki merész álmait, ábrándos terveit szerette volna valóra váltani, de akit a szerencse elkerült s a sors keze mindig visszataszított élete régi medrébe.

A hosszú, ádáz ostrom okozta rongálást csakhamar helyrehozták az ujonnan betelepített német és rác polgárok s az élet lassacskán visszatért örökszép Buda városába. Hasszán barátunk szeme felvillant, amint látta az egyre növekedő forgalmat, a vásárra menő szekerek sokaságát, a Duna partján veszteglő bárkák gazdag rakományát. Egy

szép reggel arra ébredt, hogy agyában új tervek kergetőznek. — Én is kereskedő leszek — gondolta magában, — segédekkel készíttetek sok, sok csizmát, aztán a vásárra viszem és ott jó pénzért eladom. Elég volt már a poros talpak, rongyos csizmák foltozásából.

De, mint rendesen, az elhatározást a kedvlohasztó kiábrándulás követte, mert honnan is lett volna szegénynek annyi pénze, hogy ily nagy dologba fogjon, — no meg aztán ki adott volna pénzt egy legyőzött muzulmánknak.

Szorogatótt helyzetében már ősei hitét is elhagyta, de még így sem tudott zöld ágra vergődni. Egy forró nyári napon aztán segítségére jött a véletlen. Tűzriadalom verte fel a város csendjét, kigyulladt a szomszéd ház teteje, veszélyben forogott a leggazdagabb rác kereskedő családja és vagyona. Hasszán mester volt a legbátrabb mentő, boldog volt, hogy segíthetett, mert végre valahára megismerhette a szépséges Darinkát, a gazdag szomszéd leányát, akinek liliomszál termetén oly sokszor felejtette szemét az ábrándozás édes óráiban. Az ismeretség folytatása ünnepélyes megkérés s a vége ismét csak porbahullás volt, mert szegény vargához akkoriban sem adta gazdag ember a leányát.

Nagy volt a keserve a mi fellegjáró csizmedzinknek. Alig tudott dolgozni, kezét hasította a dikics, tenyerébe szaladt az ár, ujját érte a kalapácsütés, — de azért verte, kegyetlenül verte a kemény talpbőrt, míg egyszerre csak széles mosolyra tágult tatár ábrázata . . . Hopp, megvan, — szólt — majd megmutatom én nektek, hogy leszek én még gazdag, híres ember s akkor ti lesztek a sajnálatraméltó szegények!

Fent az Orbánhegyen, elhagyott vadonban, ott, ahol mély szakadék választja el a lankás hegyodalt, kőből rakott házikóban élt egy öreg

anyóka. Valamikor réges-régen, talán száz év előtt jött messze földről és a budai pasa háremében teljesített szolgálatot. Ismerte távol Keletnek varázslatos titkait. A törökök kili dsadi-nak, szörös boszorkánynak hívák. Az öreg anyóka kedvelte a Hasszánunkat, mert, ha néhanapián az estszürkület beálltával lemerészkedett a városba, a varga megfoltozta elnyűtt bocskorát és sohasem fogadott el pénzt tőle. No Hasszán, — szokta volt mondani — ha majd egyszer bajban leszel és senki sem törődik veled, akkor hívjál engemet és én segíték rajtad.

Leszállt az est, elcsendesült a város s a göncöl szekere még ott találta Hasszánt kamrájában, amint keserves gondolatait hessegette. . . Kip, kop, csisz, csosz, hallatszott az udvarról, s a következő pillanatban már ott is állt előtte a vén boszorkány. — Eljöttem, hívtál, — szólt — itt vagyok, hogy segítsek rajtad, mert tudom, hogy bajban vagy. Ha gazdag, híres ember akarsz lenni, akkor jér velem, megmutatom neked a boldogulás útját.

A sötét utcákat csakhamar elhagyták s megálltak a Gellérthegy északi lejtőjénél, egy omladozó, magányos ház előtt. A gazos, hozóttal benőtt udvaron, sűrű bokrok által rejtett rozsdás vasajtóhoz értek. Leszálltak a sikamlós, lejtős úton a pincébe, mindig mélyebbre hatoltak, míg végre derengeni kezdett. Már látszottak a nyirkos falak és egyszerre csak bent álltak egy fényes barlangban. A tágas, magas sziklaürt megszámlálhatatlan mécses imbolygó lángja világította be.

Csizmedzi! — szólt a dsadi, — célhoz értünk, ez itt az élet barlangja. Minden mécses egy-egy emberi életet jelent. Akinek mécsésében több az olaj, az tovább él, akiében kevesebb az hamarabb hal meg. Ha fel-fellobban a láng, de van még olaj, az beteg, de életben ma-

rad. Akinek a lángocskája imbolyogva pislog a kiapadt esése fenekén, annak már befellegzett, az már haldoklik. . . Látod, ott azt a kialvó fényt, olvasd csak a nevét, ügye az a várbeli pékmester kövér feleségének élete világa. Mire a városba érsz, már hallhatod a hírért, hogy meghalt.

No, de most Hasszán, lássuk csak az eszedet, hogyan veszed majd hasznát ennek a nagy titoknak, melybe avattalak?

Hát úgy, drága anyókám, hogy mudzsizekjár tabib, vagyis „csoda-doktor” leszek. Itt a barlangban meglátom, ki meddig él. Ha csak beteg, úgy valami kenőcsöt, vagy herbatea kotyvalékot adok neki, amittől úgyis meggyógyul, — ha pedig a végít járja, akkor úgysem használnál már a tudomány. Bizd csak rám!

Jól van, fiam, — szólt a boszorkány — látszik, hogy csavarra jár az eszed tatárkoponyádban. Itt, a batyuban van egy rend ruha, szép fekete posztóból, hozzávaló köntös, meg fehér csipkegallér a nyakadba és szögletes kalap a fejedre. Ezt a fekete, csontból faragott botot a koponyával vidd mindig magaddal, ez emeli majd a tekintélyedet. Keveset beszélj és légy megfontolt. Mielőtt pedig megkezdenéd dolgodat, vésd jól a fejedbe, hogy a mécsesekhez nyúlnod nem szabad, különben baj lesz. Beszéltem, — most ereddj utadra.

II.

Multak az évek és híres ember lett Hasszán doktor. A szépséges Darinkáról megfeledkezett, a Holdvilág utcának már feléje se nézett, mert a hajdani vargából kiröppent a lelke mélyén lapuló hiúság tarka pillangója. Most már az előkelő dá máknak udvarolgatótt. Pénze is gyarapodott, mert sokszor hívták gazdag családokhoz, sőt az omladozó házat is megvette és szép otthont építtetett magának. Éjjelenként le-

járogatótt a barlangba, ilyenkor aztán olykor-olykor kísértésbe jött és hol ebbe, hol meg abba a mécsesbe dugdosta ujját és a lecsöpögő olajat gondosan a saját mécsésébe eresztette, ilyenképen biztosítván saját becses életének hosszú tartamát.

Történt egyszer, ami nagy ritkaság volt, hogy a bécsi császári udvar Budára látogatótt és hirtelen beteg lett az egyik főherceg-csémete; gyenge volt szegényke, kikívánkozott belőle a lélek. A felcserek, a híres udvari orvosok mind lemondtak róla. — Nosza szaladt a mi Hasszánunk a barlangba. — Hátha hívnak, — motyogta magában — itt az alkalom, most, vagy sohasem lesz igazán gazdag. — Hát bizony a császári ivadék lángocskája nagyon is a fenéken lobogott.

Hasszán doktor nagyot nyelt, aztán fejét vakarva dörmögte: mit csináljak, mit csináljak? — majd reszkető kézzel megragadta a legközelebbi mécsést, amely épp egy szegény, sokgyermekes sótárnokó volt s annak dús tartalmát hirtelen beleöntötte a császárlány mécsésébe. De a nyakonöntött gyenge lángocskával a beteg meghalt.

Mint hogy pedig a szerencsétlenség nem szokott magában járni, hanem szereti a társaságot, a csalafinta tilalomszegés pillanatában Hasszán a barlangban földalatti zúgást, borzongató morajlást vélt hallani. Sietve menekült s csak másnap látta, hogy a lejárati folyóját egészen ellepte a víz, a fal bedült, — örökre bezárult tudományának rejtelmes forrása, hogy helyet adjon egy igazi, értékes gyógyforrásnak.

Lelkifurdalás gyötörte a mi szerencsétlen vargánkat, szégyenében mit tehetett mást, minthogy megmaradt pénzén végre berendezte műhelyét és szorgalmasan készítette a csizmákat. Már javakorabeli férfi volt, amikor megnősült és utódai még ma is élnek a fővárosban.